

MBG-16070201020300

Seat No. _____

B. R. S. (Sem. II) (CBCS) (W. E. F. 2016) Examination

March / April - 2018

Hindi Foundation - 4

(New Course)

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

सूचना : सभी प्रश्नों के उत्तर सूचनानुसार दीजिए ।

१ 'पंचवटी' खंडकाव्य का कथानक अपने शब्दों में लिखिए । १५

अथवा

१ खंडकाव्य के लक्षणों के आधार पर 'पंचवटी' खंडकाव्य की समीक्षा कीजिए । १५

२ निम्नांकित प्रश्नों के उत्तर सूचनानुसार दीजिए : १५

(अ) निम्नांकित में से किन्हीं सात मुहावरों का अर्थ स्पष्ट कीजिए :

- (१) जूता चाटना
- (२) इद का चाँद होना
- (३) ऊँचा सुनना
- (४) चल बसना
- (५) अँगूठा दिखाना
- (६) चक्की पीसना
- (७) अपने पाँव पर कुल्हाड़ी मारना
- (८) नाक कट जाना
- (९) नौ दो ग्यारह हो जाना
- (१०) आँख चुराना

(ब) निम्नांकित परिच्छेद का हिन्दी में अनुवाद कीजिए :

તમારું જીવન એક યુદ્ધભૂમિ છે, જેમાં તમારે વિજયી બનવાનું છે. મહાન જીવનના રથના પૈડાં ફૂલોથી ભરેલા નંદનવનમાંથી નથી પસાર થતાં, કાંટા ભરેલા જંગલ માર્ગો પર ચાલે છે. તમારે એવા જ મહાન જીવન રથના સારથી બનીને પોતાની જીવન યાત્રાને પૂર્ણ કરવાની છે. જ્યાં સુધી તમારી પાસે આત્મવિશ્વાસનું અજેય શસ્ત્ર નથી. ન તો તમે જીવનના પડકારનો સામનો કરી શકશો કે ન મહાન જીવનનાં સોપાન સર કરી શકશો. જીવન પથ ઉપર તમે આગળ વધી રહ્યા છો દુઃખ અને નિરાશાની કાળી ઘટાઓ તમારા માર્ગ ઉપર ઘેરાઈ રહી છે. આપત્તિઓનો અંધકાર મોં ફાડીને તમારી પ્રગતિને ગળી જવા માટે આવી રહ્યો હોય છતાં પણ જો તમારામાં આત્મવિશ્વાસની દૃઢ જ્યોતિ ઝગમગા રહી હશે તો દુઃખી અને નિરાશાનું ધુમ્મસ જેમ સૂર્યનાં કિરણોનાં આગમન સાથે અંધકાર ભાગી જાય છે તેમ ઓગળી જશે.

- ३ निम्नांकित में से किन्हीं तीन की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : १५
- (१) “इस व्रत में किस इच्छा से तुम
व्रती हुए हो, बतलाओ ?
मुझमें वह सामर्थ्य है कि तुम
जो चाहो सो सब पाओ ।”
- (२) “सीता बोली – नाथ, तिहारो
यह अवसर अनमोल नया:
देख तुम्हारे प्राणानुज का
तप सुरेन्द्र का भी डोल गया !”
- (३) “होता यदि राजत्व मात्र ही
लक्ष्य हमारे जीवन का
तो क्यों अपने पूर्वज उसको
छोड़ मार्ग लेते वन का ?”
- (४) “है बिखेर देती वसुन्धरा
मोती, सबके सोने पर,
रवि बटोर लेता है उनको
सदा सबेरा होने पर ।”
- (५) “वह मुख देख पाण्डु-सा पड़कर
गया चन्द्र पश्चिम की ओर,
लक्ष्मण के मुँह पर भी लज्जा
लेने लगी अपूर्व हिलोर ।”

- ४ ‘पंचवटी’ खंडकाव्य के नायक लक्ष्मण की चारित्रिक विशेषता स्पष्ट कीजिए । १५
अथवा
- ४ सीता का चरित्र-चित्रण कीजिए । १५
- ५ मैथिलीशरण गुप्त के जीवन-कवन पर प्रकाश डालिए । १०
अथवा
- ५ ‘पंचवटी’ खंडकाव्य का संदेश स्पष्ट कीजिए । १०